

Don Boscona
PISMA

Naslov izvornika:

Epistolario. Introduzione, testi critici e note

a cura di Francesco Motto, Voll. I-X (1838-1888),

Rim, LAS, 1992. – 2024.

Copyright za hrvatsko izdanje:

© 2026 by SALESIANA d. o. o.

Omiška 8, Zagreb

salesiana@salesiana.hr

www.salesiana.hr

Za nakladnika: Mihovil Kurkut

Urednik: Matija Janeš

Prijevod s talijanskoga: Tihana Semijalac,

Ivan Marijanović, Anto Stojić, Mirna Čudić, Niko Šošić

Lektura i korektura: Matija Lučić

Oblikovanje naslovnice: Ana Slivonja

Prijelom: Salesiana d. o. o.

Tisak: Denona d. o. o., Zagreb

ISBN 978-953-205-317-3

Don Boscova

PISMA

Izbor

sal.
esi
ana

Zagreb, 2026.

Prvi dio

U DIJALOGU
S CIVILNIM DRUŠTVOM

I.

Mjesne vlasti

1.

**Zamjeniku gradonačelnika,
markizu Micheleu Bensu di Cavouru**

E I, 21¹

Torino, 13. ožujka 1846.

Ekscelencijo,

odnos koji Vaša Ekscelencija ima prema svemu što se odnosi na dobar javni građanski i moralni red daje mi nadu da vam ne će biti nemilo ako to usporedim s našim vjeronaukom kojemu je cilj dobro mladeži i prema kojemu ste Vi sami već više puta pokazali naklonost.

Taj je vjeronauk započeo prije tri godine u crkvi sv. Franje Asiškoga i zbog toga što je Bog blagoslovio svoje djelo, mladi su dolazili u toliku broju, koliko ih je mjesto moglo primiti. Kad sam se 1844. radi zaposlenja nastanio u Utočištu, oni dobri mladići nastavili su dolaziti ovamo radi svoje duhovne izobrazbe. Upravo smo

¹ Pisma u ovom svesku izabranu su iz don Boscovih sabranih pisama objavljenih u deset svezaka: *Epistolario. Introduzione, testi critici e note* a cura di Francesco Motto, Voll. I-X (1838-1888), Rim, LAS, 1992. – 2024.

tada, točnije s teologom Borelom i don Pacchiottijem, predstavili promemoriju msgr. nadbiskupu koji nas je ovlastio urediti jednu našu sobu u oratoriju gdje se poučavao vjeronauk, slušale ispovijedi i slavila sveta misa za prethodno spomenute sinčiče.

Budući da je rastao njihov broj i da više nisu mogli ondje stati, molili smo slavnu gospodu iz grada za pomoć po tom pitanju i izašli si nam u susret, dopustivši nam premjestiti vjeronauk u crkvu sv. Martina blizu gradskih mlinova. Tu se okupljalo mnoštvo mladih, tako da je broj često prelazio dvjesto pedeset.

Ali gradske su nas vlasti prisilile da i iz te crkve premjestimo vjeronauk do sljedećega siječnja, ali nam nije naveden razlog. Za nas je to bila velika neugodnost jer nam je bilo žao ostaviti započeto djelo koje se činilo dobrim, ali nas je Njegova Ekscelencija grof Collegno, nakon što je razgovarao s Vama, ohrabrio da nastavimo.

Tijekom ove zime dio nastave izvodili smo u našoj kući, a dio u različitim unajmljenim prostorijama. Konačno, ovoga smo tjedna stupili u pregovore o jednom zemljištu s gospodinom Pinardijem. S njime smo sklopili ugovor da za 280 franaka dobijemo jednu veliku prostoriju, koja bi mogla postati oratorijem, i još dvije pokrajnje prostorije. To nam se mjesto čini prikladnim jer se nalazi vrlo blizu Utočišta, a također je dosta udaljeno od bilo koje crkve i blizu je mnogim kućama. Preostaje samo da nam Vi potvrdite je li dobro s obzirom na ono što se tiče građanskoga i vanjskog svijeta.

Svrha je toga vjeronauka okupljati blagdanom one mlade koji, prepušteni sebi, ne idu ni u jednu crkvu ni

na pouku, a okupljamo ih potičući ih lijepim riječima, obećanjima, darovima i slično. Pouka se jednostavno svodi na ovo: 1. ljubav prema radu. 2. primanje sv. sakramenata. 3. poštovanje svake vlasti. 4. izbjegavanje loših drugova.

Ta načela, koja nastojimo usaditi u srce mladih, donijela su već zadivljujuće plodove. U tri godine više od 20 mladih prihvatilo je redovnički poziv, šest uči latinski kako bi se posvetili crkvenoj karijeri, a mnogi drugi, pak, s ispravnom sviješću pohađaju svoje župe. Vrlo je važno, a to govori o kakvim je mladima riječ, da su to većinom mladi između 12 i 16 godina, bez vjerskih načela i odgoja, koji lako postaju plijenom poroka i javnih pritužaba ili završavaju u kaznionicama.

Vi imate dobro srce i volite sve ono što koristi javnomu građanskomu i moralnom dobru, stoga Vas molimo da se udostojite zaštititi ove naše napore koji, kako dobro vidite, nemaju ni najmanju težnju za dobitkom, nego samo za stjecanjem duše za Gospodina.

Troškovi koje moramo podmiriti, a koji se traže za spomenuto mjesto, vrlo su veliki. Već smo pohvalili grofa Collegna, koji se pokazao našim dobrotvorom i koji nam je dao pristanak da to reknemo Vašoj Ekscellenciji, a on će Vam poslije sam o tome podrobnije govoriti. Kada god Vi zaželite govoriti sa mnom i mojim kolegama, bit ćemo spremni na svaki Vaš znak i bit će to naša goruća želja.

Moleći Vas da na ovaj poduzet čin gledate dobrohotno, koristim se prilikom zaželjeti Vam svako dobro od Gospodina i držim najvećom čašću obratiti Vam se s najdubljim povjerenjem i najiskrenijim poštovanjem.

Vaše Ekscelencije najodaniji i neizmjereno zahvalni
sluga

svećenik Ivan Bosco
duhovni voditelj Utočišta

2.

Torinskim gradskim vlastima

E I, 165

Torino, 3. kolovoza 1853.

Mnogo poštovana gospodo,
obuzet osjećajima iskrene zahvalnosti zbog pomoći koju su prošle godine vaša mnogo poštovana gospodstva doznačila u korist oratorija podignutih u ovome gradu za napuštenu mladež, usuđujem vam se opet obratiti jer se nalazim u vrlo velikoj potrebi.

Moram vas ponajprije obavijestiti o stanju ovih triju oratorija koji su ove godine postigli mnogo više uspjeha, s obzirom na veći broj mladih koji u njima sudjeluju. Samo u Oratoriju u Valdoccu broj je katkada prelazio 2000, sve mladi koji su svoje blagdanske dane provodili izvršavajući vjerske obveze povezane s moralnim i građanskim odgojem, učeći čitanje, pisanje, aritmetiku, metrički sustav, crtanje, glazbu, pjevanje i sviranje glazbala. Uz sve to bilo je i osnova tjelovježbe, kao što su konji sa stalkom, klackalice, boće, pločice, trke i skokovi, i to na radost onih koji inače ne bi došli. Večernje škole ove godine nisu mogle postići one rezultate koje sam očekivao, i to zbog nedostatka sredstava, a zbog toga što su sva djeca siromašna, često su prestajala po-

hađati školu jer nisu imala ono što se od njih tražilo za nastavu. Ipak, učenika je često bilo tri stotine.

Osim troškova najma i održavanja crkve i prostora oratorija u Vanchigli i u Porta Nuovi, čije uzdržavanje nije ispod dvije tisuće i dvjesto franaka, pojavio se i velik trošak izgradnje crkve u Valdoccu, kao i izgradnja, ili bolje rečeno obnova jednoga dijela radionice namijenjene za škole te smještaj onih koji su potpuno siromašni i napušteni.

Mnoštvo tih troškova iscrpilo je ljubav uobičajenih dobrotvora, tako da se još uvijek nalazim u dugovima za cjelogodišnji najam oratorija u Porta Nuovi. Ako mi grad ne priskoči u pomoć u ovoj posebnoj potrebi, naći ću se u teškoj nevolji da ću morati zatvoriti neki od tih oratorija, zbog čega bi prestalo i obrazovanje za znatan broj siromašnih i napuštenih mladih.

Zbog toga se utječem vašim gospodstvima, moleći da uzmu u dobrohotno razmatranje gore izloženo i dopuste mi onu ljubaznu pomoć koja će biti dostojan odgovor vaše velikodušnosti na težinu sadašnje moje potrebe.

Ja ne tražim ništa za sebe, ni za svoje suradnike; mi smo svi sretni da možemo uložiti sve svoje snage za dobro siromašnih sinova naroda. Tražim samo pomoć za plaćanje pojedinih dugova nastalih spomenutim gradnjama i suočavanje s troškovima najma i održavanja dotičnih prostora.

Pun povjerenja u iskušanu dobrotu torinskoga načelnništva, izražavajući najiskreniju zahvalnost, priznajem se

vaših mnogo poštovanih gospodstava ponizni molitelj

svećenik Ivan Bosco

Drugi dio

**U DIJALOGU
S CRKVENOM ZAJEDNICOM**

I.
Pape

83.

Papi Piju IX.

E I, 363

Torino, 14. lipnja 1858.

Sveti Oče,

dušom koja je ispunjena najvećom zahvalnošću prema svetoj osobi Vašega Blaženstva vratio sam se među svoje dječake ispričati im što sam čuo ili vidio u Vječnome Gradu, osobito ono što se odnosi na osobu Vaše Svetosti.

Duhovni darovi, koje ste mi s tolikom dobrotom udijelili, postigli su već dobre učinke. Više od trideset mjesta iskazalo se slavljenjem u mjesecu svibnju u čast velike Bogorodice, potaknuti dijeljenjem oprosta za pjevanje svetih hvala.

Za mene je velika utjeha moći pripovijedati stvari iz Rima kako su se uistinu dogodile i tako odgovoriti na nepristojne klevete pojedinih ljudi koji, zbog zlobe ili neznanja, uvijek nastoje izvrnuti ono što je najdostojnije čašćenja.

Jedna me stvar ipak ražalostila nakon mojega odlaska iz Rima, a to je kako nisam više imao vremena

predstaviti se Vašoj Svetosti kada ste se baš udostojali primiti me u audijenciju. Držim da se predmet odnosio na našega nadbiskupa. Kako god, ja nastavljam preporučivati očinskoj dobroti Vaše Svetosti žalosno stanje ove biskupije. Želim reći Vašoj Svetosti ono što su vjernici Lyona nekoć rekli svetomu Eleuteriju, Vašemu časnom prethodniku: »Sveti Oče, dajte mir našoj Crkvi i providite za naše potrebe.« Nismo u vremenu otvorena i krvava progona, ali zlo se potihlo i zastrašujuće nameće. Dobri, kojih je zahvaljujući Božjoj dobroti još uvijek mnogo, plaču i ne znaju što činiti. Zlobnici postaju svakim danom sve drskiji dok slabi svakim danom povećavaju redove zalutalih. Ako, po nesreći, krivovjerje zakonito dođe na vlast, bojim se strašnog pada i onih koji u ovoj biskupiji obnašaju uzvišene crkvene službe. Neka mi Vaša Svetost oprost, ali ja to govorim u Gospodinu.

Ne znam može li namisao koju je iznio gospodin Cavour pružiti kakav privid dobra kod Vaše Svetosti. Ako bi bila riječ o stvaranju kakva načela, ne bih imao nikakva povjerenja. Ako je riječ o izdvojenju činu, valja se nadati kakvu uspjehu, osobito što on i sada pokazuje iste želje. Svakako, da bi se izbjegla zla koja se teško mogu popraviti, valjalo bi da Vaša Svetost na kakav način providi potrebe Torinske biskupije. Govorim to u Gospodinu.

Čuje se glas, a i novine o tome pišu, kako za biskupa Astija treba biti predložen teolog Genta, župnik svetoga Franje Paulskoga u tome gradu. Vaša Svetosti, opažam kako je on posvema privržen vlasti. Nedavno je dobio križ svetih Mauricija i Lazara zbog *svojega*

prosvijetljenog žara, to su riječi dekreta. On je giobertijanac i dao je do znanja da odobrava svjetovni brak.

Neka se Vaša Svetost udostoji blagohotno primiti riječi sina koji govori prostrt pred nogama Vaše Svetosti i koji Vas voli više nego sebe sama. Dok molim apostolski blagoslov na sebe, na svoje siromašne sinove, jamčim Vam kako ne ćemo prestati moliti Gospodina da dugo poživi osobu Vaše Svetosti za dobro Crkve, i čvrsto se nadam da ću, s Božjom pomoći, moći uložiti sve svoje snage za dobro Crkve, sve do zadnjega daha.

Vaše Svetosti najodaniji i najponizniji sin svete Crkve

svećenik Ivan Bosco

84.

Istomu

E I, 383

Torino, veljača 1859.

Sveti Oče,

ponizno prostrt koristim se povjerljivom osobom koja ide u Rim, gospodinom Sossijem, kanonikom iz katedrale u Astiju, da kaže Vašoj Svetosti jednu stvar koja me muči. Iz pojedinih spisa koje sam imao u rukama više puta, doznao sam kako pojedini zlobnici žele u Civitavecchiji, Anconi i Rimu stvoriti svoje sjedište. Svrha bi bila promicati prevratničke ideje koje bi provedli u djelo krajem mjeseca ožujka. Nisam mogao saznati imena tih osoba, pisma su jednostavno označena F. A . .

Treći dio

**U DIJALOGU
SA SALEZIJANSKOM OBITELJI**

I.

Svećenici i salezijanci pomoćnici

151.

Prefektu-vikaru don Micheleu Rui

E II, 876

Pisa, 13. prosinca 1865.

Predragi don Rua,

nalazim se u Pisi s kardinalom Corsijem gdje živim uistinu gospodski: kola, kočije, konji, kočijaši, posluga, dobri ručkovi i raskošne večere stoje mi na raspolaganju. Ne nedostaje mi ništa osim mladića iz oratorija da budem sretan. Vidio sam rijeku Arno koja dijeli Pisu na pola; katedralu koja je glasovita bazilika; Kosi toranj čiji se vrh udaljuje sedam metara od podnožja; Kulu gladi gdje je grof Ugolino umro od gladi sa svojim sinovima; ostatke kuće koja je pripadala spomenutom grofu, a koju je narod Pise srušio kako bi se osvetio za zla što ih je od svojega gospodara pretrpio; krstionicu koja je čudo gradnje i kiparstva u mramoru; groblje takva i toliko raznolika sjaja da ispunjava mirom i čuva u miru sve koji ondje počivaju. Sve mi se to svidjelo, ali nisam vidio svoje mladiće. O Firenci ću pak govoriti kad se vratim u Torino.

Sada prijedimo na naše poslove. Pisao sam vitezu, a u njegovu je pismu bio zapečaćeni listić, ali se bojim da sam ga zatvorio bez adrese. Taj je listić trebalo poslati don Francesiji kako bi njegov sadržaj preporučio vitezu Vallauriju za list *Katoličko jedinstvo*. Provjeri što je učinjeno.

Reci don Caglieru da bi se za Aviglianu trebalo krenuti ujutro i vratiti se navečer, kako se čini da naginje don Valfré, premda je ondje pripremljeno mjesto za jelo i spavanje. Neka on u međuvremenu pošalje popis mladića, a na početku popisa neka označi one kojima je potrebna posebna pažnja kako bismo ih smjestili u prikladnije kuće. Za proslavu svetog Augustina dogovoren je iznos od 70 franaka. To neka ti bude kao smjernica.

U nedjelju još ne ću biti u Torinu; javit ću ti drugim pismom kojeg ću dana stići. Već sam prikupio nešto novca, ali ne onoliko koliko ti želiš. Moli se i potakni druge na molitvu.

Piši mi mnogo i iscrpno o mojim dragim sinovima; reci im da u svim crkvama koje posjećujem uvijek uputim koju molitvu za njih, a neka i oni mole za svojega don Bosca.

Neka nas Bog sve blagoslovi i očuva uvijek u svetomu strahu Božjem. Tako neka bude.

Najodaniji u Isusu Kristu
svećenik Ivan Bosco

P. S. Prenesi moj blagoslov i onaj, daleko dragocjeniji, kardinala Corsija, svim stanovnicima naše kuće, uključujući Michelea... S njegovim kolegijem?...

Pizanski kardinal dao mi je nekoliko lijepih sličica koje ću podijeliti svim uzorima krjeposti koje imamo u našoj kući; ti ćeš mi reći koliko ih je kad mi budeš pisao. Tražim i vijesti o pjesniku don Francesiji, ispričao sam mu sve o njegovim krjepostima i čudima.

152.

**Suradniku u Rimu,
Federicu Oregliji di S. Stefano**

E II, 1141

Torino, 21. siječnja 1868.

Predragi gospodine viteže,
iznijet ću sve redom kako mi bude dolazilo na pamet.
Prilažem pismo koje stiže iz Modene.

Primili smo 1600 franaka od grofa De Maistrea te još 1087 franaka od oca Verde, što su Rimljani u svojoj dobroti i posredstvom Vašega predragog gospodstva poslali za ovu kuću. Odmah smo ih razdijelili našim najhitnijim vjervnicima, među kojima je i Avezana.

Sada nam preostaje zahvalnost prema tim milosrdnim darovateljima za koje ne ćemo ni jednog dana propustiti moliti Boga da na njih izlije obilne nebeske blagoslove, a osobito da Marija Pomoćnica od njihovih obitelji udalji pošast bolesti koje se mnogi pribojavaju i u ovoj godini.

Među nama je umrlo mnogo osoba koje ste poznavali i koje su bile dobročinitelji ove kuće: grof Quaranta, senator Kraljevstva; grofica Lomellini sa svojom sestrom; Ekscelencija Gattinara; grofica Buffa Antonielli u dobi od 18 godina, udana prije svega nekoliko mjese-

ci; grofica Mella-Berzetti, nećakinja markiza Fassatija. Sve su to dobročinitelji koje je Bog pozvao iz ovoga u blaženi život.

Ovdje smo održali uobičajeno bogoslužje koje se sastoji od mise, pričesti mladića i zajedničke krunice. Vi ondje učinite svoj dio. Nadam se da će oni s neba moliti da nam Bog pošalje nove dobročinitelje.

Ovdje i dalje vlada vrlo oštra studen: danas je dosegнула 18 stupnjeva ispod ništice. Unatoč vatri u peći, led se u mojoj sobi nije mogao otopiti. Mladićima smo odgodili ustajanje, a kako je većina još uvijek u ljetnoj odjeći, svatko je na sebe navukao dvije košulje, jaknu, prsluk, dvoje hlače i vojnički kaput. Drugi pak preko ramena cijeli dan nose pokrivače, pa uistinu izgledaju kao maškare za karneval. Unatoč tomu, jutros za vrijeme rekreacije, koja je među našim mladićima inače vrlo živahna, u dvorištu nije bilo baš nikoga.

Odredili smo da obrtnici odu u radionice, učenici u učionicu, a tko želi, u naše blagovalište.

Usred tolikih nevolja naši su mladići vedri i zadovoljni i već mjesecima nemamo nijednoga u bolnici. *Deo gratias* [Bogu hvala].

Mnogo, mnogo zahvalite predstojnici samostana Torre de' Specchi: recite joj da namjeravam taj iznos upotrijebiti za oltar svetoga Josipa ili za oltar Presvetoga Srca Isusova i Marijina, kako joj bude draže. Za pravoga platitelja ostavljam Mariju Pomoćnicu. Sa svoje pak strane želim da naši dječaci malo-pomalo prikažu onoliko pričesti koliko je franaka u onih dvije tisuće škuda, i to kako bismo zazvali nebeski blagoslov na taj sveti samostan Torre de' Specchi.

Pišem kratku poruku za markizu Marini, pa Vas molim da joj ga uručite. Što se tiče Vašega povratka, uspijete li srediti poslove grofice Calderari tako da se oslobodite obveza, dođite za blagdan svetoga Franje Saleškoga jer bi me radovalo vidjeti cijelu našu obitelj na okupu.

Upravo stiže napola promrzao vitez Villanova koji pita za Vas i kaže mi da Vas pozdravim itd. Zajedno ćemo prikazati posebne molitve za groficu Mellingen, za velezaslužnu Mariju Vitelleschi, za markiza Ermettea Cavallettija i za one koje mi spominjete u svojem pismu.

Danas, 13. u mjesecu, hladnoća doseže 21 Celzijev stupanj ispod nule, snijeg 60 centimetara; nijedan mladić nije bolestan. Svi Vas pozdravljamo. Uskoro novo pismo. Neka Bog blagoslovi Vas i Vaša djela i vjerujte mi u Gospodinu

najodaniji prijatelj
svećenik Ivan Bosco

153.

**Ravnatelju kolegija u Mirabellu,
don Giovanniju Bonettiju**

E II, 1262

Torino, 30. prosinca 1868.

Predragi don Bonetti,
hvala na lijepoj novogodišnjoj čestitci. Izvrsno će mi poslužiti da podmirim dugove kuće. Hvala i don Proveri. Sada prijeđimo na *strennu* [dar].

SADRŽAJ

Prvi dio

U DIJALOGU S CIVILNIM DRUŠTVOM

I.	Mjesne vlasti	
1.	Zamjeniku gradonačelnika, markizu Micheleu Bensu di Cavouru	
	Torino, 13. ožujka 1846.	7
2.	Torinskim gradskim vlastima	
	Torino, 3. kolovoza 1853.	10
3.	Gradonačelniku Torina, Giovanniju Battisti Notti	
	Torino, 25. siječnja 1855.	12
4.	Torinskomu gradskom sudcu	
	Torino, 18. travnja 1865.	13
5.	Gradonačelniku Torina, Feliceu Rignonu	
	Torino, 23. prosinca 1870.	15
6.	Istomu	
	Torino, 18. siječnja 1871.	18
7.	Gradonačelniku Lanza, Giuseppeu Droettiju	
	Torino, 4. studenoga 1871.	19

8.	Gradonačelniku Torina, Feliceu Rignonu S. Ignazio-Lanzo, kolovoz 1872.	20
9.	Istomu Torino, prosinac 1874.	22
10.	Direktoru Južnih željeznica Torino, 9. siječnja 1880.	24
11.	Gradonačelniku Torina, Ernestu Balbu Bertoneu di Sambuyu Torino, 24. rujna 1884.	25
12.	Izvršnom Odboru Nacionalne izložbe u Torinu Torino, 25. listopada 1884.	27
II.	Državne vlasti	
13.	Grofu Clementu Solaru della Margherita Torino, 5. siječnja 1854.	31
14.	Ministru unutarnjih poslova Luigiju Carlu Fariniju Torino, 12. lipnja 1860.	32
15.	Ministru unutarnjih poslova, Urbanu Rattazziju Torino, 2. listopada 1862.	35
16.	Ministru unutarnjih poslova Ubaldinu Peruzziju Torino, svibanj-lipanj 1863.	36
17.	Ministru rata, generalu Giovanniju Thaonu di Revelu Torino, 17. rujna 1867.	39
18.	Ministru financija, Quintinu Selli Torino, 15. kolovoza 1870.	40
19.	Predsjedniku Ministarskoga vijeća i ministru unutarnjih poslova Giovanniju Lanzi Varazze, 11. veljače 1872.	40
20.	Ministru pravde i pomilovanja i bogoštovlja, Paolu Onoratu Viglianiju Torino, 12. listopada 1873.	42
21.	Ministru vanjskih poslova, Luigiju Amedeu Melegariju Rim, 16. travnja 1876.	45

22.	Ministru mornarice, Benedettu Brinu Rim, 16. siječnja 1878.	46
23.	Ministru unutarnjih poslova, Francescu Crispiju Rim, 21. veljače 1878.	48
III.	Državni poglavari i vladarske obitelji	
24.	Kralju Viktoru Emanuelu II. Torino, prije 14. studenoga 1849.	50
25.	Kralju Italije, Viktoru Emanuelu II. Torino, listopad 1861.	52
26.	Princezi Mariji Piji Savojskoj Torino, 21. kolovoza 1862.	53
27.	Kralju Italije, Viktoru Emanuelu II. Torino, 16. travnja 1872.	54
28.	Njihovim veličanstvima, grofu i grofici od Chamborda Torino, svibanj 1878.	56
29.	Grofici (princezi) Izabeli Eu D'Orléans Braganza u Parizu Torino, 14. kolovoza 1883.	57
30.	Predsjedniku Argentinske Republike, Juliju Argentinu Roci Torino, 31. listopada 1883.	58
31.	Caru Austrije, Franji Josipu Torino, 3. veljače 1886.	60
32.	Različitim članovima kraljevskih ili carskih obitelji Torino, 15. studenoga 1886.	61
33.	Vojvodi od Norfolka, Henryju Fitzalan-Howardu Oratorij u Torinu, 13. studenoga 1887.	63
IV.	Pojedini laici	
34.	Gospođi Angeli Oddenino Torino, 10. svibnja 1849.	65

35.	Grofu Piju Galleaniju d'Agliano Torino, 31. srpnja 1855.	66
36.	Gospodinu Lorenzu Turchiju Torino, 17. prosinca 1855.	67
37.	Inženjeru evangeličke vjeroispovijesti Giovanniju Prini Carpaniju Torino, 19. travnja 1856.	68
38.	Barunu Cuneeseu Felicijanu Ricciju des Ferresu Torino, 3. studenoga 1859.	70
39.	Grofici Carlotti Callori di Vignale Monferrato Torino, 24. srpnja 1865.	71
40.	Grofici Virginiji Cambray Digny iz Firenze Torino, 20. rujna 1865.	72
41.	Markizi Luisi Cappelletti iz Rima Torino, 22. listopada 1866.	74
42.	Markizu Ignaziju Pallaviciniju Rujan 1867.	75
43.	Grofici Virginiji Cambray Digny Torino, 6. kolovoza 1869.	76
44.	Udovici Carmen Mariji Gondi Torino, 28. svibnja 1870.	78
45.	Gospođi Zegliji Cesconi Torino, 29. siječnja 1872.	79
46.	Vojvodi Tommasu Gallaratiju Scottiju iz Milana Torino, 9. rujna 1873.	81
47.	Grofici Carlotti Callori di Vignale Monferrato Sampierdarena, 26. studenoga 1873.	82
48.	Gospodinu Carlu Vespignaniju iz Faenze Torino, 11. travnja 1877.	83
49.	Gospođi iz Lucce Torino, 11. studenoga 1878.	84
50.	Gospodinu Giovanniju Rivari iz Genove Torino, 24. listopada 1879.	86

51.	Gospođi Angeli Dupraz Torino, 3. siječnja 1881.	87
52.	Vitezu Carlu Favi Torino, 4. srpnja 1881.	88
53.	Gospođici Claire Louvet iz Francuske Torino, 17. rujna 1883.	90
54.	Istoj Torino, 20. prosinca 1884.	91
55.	Grofu Louisu-Antoineu Colleu Torino, 29. prosinca 1884.	92
56.	Grofu Louis-Antoineu i grofici Marie-Sophie Colle iz Toulona Torino, 15. siječnja 1886.	93
57.	Gospođici Claire Louvet iz Francuske Torino-Valsalice, 12. lipnja 1887.	95
V.	Skupna pisma učenicima	
58.	Mladima u oratoriju Iz svetišta Oropa (Biella), 6. kolovoza 1863.	97
59.	Učenicima u Mirabellu Torino, početkom srpnja 1864.	98
60.	Istima Torino, 30. prosinca 1863.	100
61.	Istima Torino, 26. srpnja 1866.	102
62.	Don Giuseppeu Lazzeru i zajednici obrtnika u Valdoccu Rim, 20. siječnja 1874.	105
63.	Salezijancima i učenicima u Lanzu Torineseu Torino, 5. siječnja 1875.	107
64.	Istima Torino, 3. siječnja 1876.	110

65.	Učenicima kolegija u Villa Colónu (Urugvaj) Marseille, 16. srpnja 1877.	111
66.	Učenicima četvrtog i petog razreda gimnazije u Borgu San Martino Torino, 17. lipnja 1879.	113
67.	Mladima kuće Torino-Valdocco Toulon, 20. travnja 1885.	115
VI.	Pojedini mladi	
68.	Šesnaestogodišnjem Giovanniju Caglieru Torino, 7. listopada 1854.	117
69.	Stefanu Rossettiju Sant'Ignazio kod Lanza, 25. srpnja 1860.	118
70.	Severinu Rostagnu Torino, 5. rujna 1860.	119
71.	Emanueleu Fassatiju Torino, 8. rujna 1861.	120
72.	Dvadesetjednogodišnjem vojniku Ottaviju Paviji Torino, 15. srpnja 1863.	121
73.	Giovanniju Garinu Sant'Ignazio, Lanzo Torinese, 20. srpnja 1863.	122
74.	Mladoj Anneti Pelazza Torino, 20. srpnja 1864.	122
75.	Mladiću Emanueleu Fassatiju Torino, 1. lipnja 1866.	123
76.	Gregoriju Cavalchiniju Garofoliju Torino, 1. lipnja 1866.	124
77.	Šesnaestogodišnjem markizu Emanueleu Fassatiju Trofarello, 14. rujna 1868.	125
78.	Trinaestogodišnjem Vittoriju Cesconiju Torino, 27. lipnja 1873.	126
79.	Mladomu salezijanskom kandidatu Genova-Sampierdarena, 23. srpnja 1877.	127

80.	Stasalomu mladiću Riccardu Fortisu Rim, 26. ožujka 1880.	128
81.	Jednoj (mladoj) gospođi Torino, 4. prosinca 1881.	129
82.	Dvadesetsedmogodišnjem knezu Augustu Czartoryskom Torino, 15. prosinca 1885.	131

Drugi dio

U DIJALOGU S CRKVENOM ZAJEDNICOM

I. Pape

83.	Papi Piju IX. Torino, 14. lipnja 1858.	135
84.	Istomu Torino, veljača 1859.	137
85.	Istomu Torino, 9. studenoga 1859.	138
86.	Istomu Torino, 10. ožujka 1861.	141
87.	Istomu Torino, 12. veljače 1864.	144
88.	Istomu Torino, 25. siječnja 1866.	147
89.	Istomu Torino, kolovoz 1870.	150
90.	Istomu Torino, 31. prosinca 1874.	150
91.	Istomu Torino, 3. lipnja 1877.	154
92.	Papi Lavu XIII. Rim, 22. veljače 1878.	156

93.	Istomu Rim, 20. ožujka 1879.	157
94.	Istomu Torino, 22. prosinca 1881.	159
95.	Istomu Torino, 20. svibnja 1884.	162
96.	Istomu Rim, 17. svibnja 1887.	163
II.	Kardinali	
97.	Kardinalu državnom tajniku Giacomu Antonelliju Rim, 12. rujna 1871.	164
98.	Istomu Torino, 4. travnja 1872.	165
99.	Kardinalu prefektu Svete kongregacije za biskupe i redovnike, Innocenzu Ferrieriju Rim, 7. siječnja 1878.	167
100.	Kardinalu državnom tajniku, Lorenzu Nini Rim, 22. ožujka 1880.	172
III.	Biskupi, vikari, rektori sjemeništa	
101.	Biskupu Bielle, monsinjoru Pietru Losani Torino, 4. svibnja 1852.	174
102.	Biskupu Mondovija, Giovanniju Ghilardiju Torino, 7. travnja 1861.	176
103.	Biskupima i kapitularnim vikarima Torino, 20. siječnja 1863.	178
104.	Rektoru sjemeništa u Torinu, Alessandru Vogliottiju Torino, 22. svibnja 1868.	179
105.	Tajniku Prvoga vatikanskog sabora, monsinjoru Josephu Fessleru Torino, 22. studenoga 1869.	181

106. Generalnom vikaru Cremona, Luigiju Tosiju Torino, 26. studenoga 1869.	182
107. Rektoru irskog sjemeništa u Rimu, Tobyju Kirbyju Torino, 24. listopada 1874.	183
108. Nadbiskupu Torina monsinjoru Lorenzu Gastaldiju Torino, 10. studenoga 1874.	184
109. Generalnomu vikaru Buenos Airesa, monsinjoru Antoniju Espinosi Torino, 22. prosinca 1874.	186
110. Biskupu Vigevana, Pietru Giuseppeu De Gaudenziju Torino, 7. veljače 1875.	189
111. Nadbiskupu Torina monsinjoru Lorenzu Gastaldiju Torino, 28. listopada 1875.	190
112. Apostolskom vikaru Montevidea, Giacintu Veri Marseille, 16. srpnja 1877.	191
113. Msgr. Edoardu Rosazu, biskupu Suse (blaženi) Rim, 7. veljače 1878.	192
114. Nadbiskupu Buenos Airesa, Léonu Federicu Aneyrosu Rim, 15. travnja 1880.	194
115. Nadbiskupu Messine, Giuseppeu Guarinu Iz naše kuće u Alassiju, 23. rujna 1881.	196
116. Papinu osobnom tajniku, Gabrieleu Boccaliju Torino, 2. siječnja 1882.	197
117. Nadbiskupu Torina monsinjoru Lorenzu Gastaldiju Torino, 8. srpnja 1882.	199
118. Biskupu Quita, Joséu Ignaciju Ordóñezu Torino, 6. listopada 1887.	200
IV. Svećenici	
119. Duhovnom ravnatelju Pobožnog djela Utočišta, Giovanniju Borelu Castelnuovo, 11. listopada 1845.	202

120.	Istomu Castelnuovo, 22. kolovoza 1846.	203
121.	Don Vittoriju Alasonattiju iz Avigliane Torino, 1853.	205
122.	Dekanu Bernezza (Cuneo), Pietru Durbanu Torino, 6. travnja 1854.	205
123.	Kanoniku Luigiju Cottolengu u Chieriju Torino, 3. ožujka 1862.	207
124.	Teologu Francescu Valinottiju Torino, 10. svibnja 1862.	208
125.	Don Raffaeleu Cianettiju iz Lucce Torino, 20. srpnja 1866.	211
126.	Don De Stefanisu iz Vercellija Torino, 17. studenoga 1872.	212
127.	Okružnica župnicima Torino, krajem kolovoza 1873.	213
128.	Župniku San Nicolása de los Arroyosa, don Pietru Ceccarelliju Torino, 28. srpnja 1875.	213
129.	Istomu Torino, 12. kolovoza 1875.	217
130.	Župniku iz Forlija Torino, 25. listopada 1878.	219
131.	Don Biagiu Foeriju iz Lanza Torinesea Torino, 17. studenoga 1878.	220
132.	Apostolskom misionaru don Giuseppeu Persiju iz Genove Torino, 25. studenoga 1878.	220
133.	Teologu Angelu Rhou Torino, 24. srpnja 1879.	221
134.	Don Pietru Vallauriju iz Torina Torino, 3. siječnja 1881.	222

135.	Kanoniku Melchiorreu Fantiniju iz Chierija Torino, 8. siječnja 1882.	223
136.	Svećenicima Torino, 24. listopada 1885. [?]	224
137.	Don Tulliju De Agostiniju iz Padove Torino, 7. siječnja 1887.	226
138.	Don Casimiru Vázquezu iz Viga (Španjolska) Torino, 14. siječnja 1887.	227
139.	Kanoniku Francescu Mariji Triboneu Torino, 4. ožujka 1887.	228
V.	Redovnici i redovnice	
140.	Opatu Antoniju Rosminiju u Stresi Torino, 29. prosinca 1853.	230
141.	Isusovačkom ocu Giuseppeu Oregliji di S. Stefano u Rimu Torino, 7. kolovoza 1868.	231
142.	Ocu provincijalu franjevacu Manje braće opservanata, fra Giovanniju Pietru Albertiju Torino, 28. travnja 1877.	234
143.	Majci karmelićanki iz Firence, Teresi Angelici Torino, 22. studenoga 1865.	235
144.	Dominikanki sestri Mariji Margheriti Stoli iz Rima Torino, 22. srpnja 1866.	236
145.	Poglavarici oblata u Rimu, majci Mariji Maddaleni Galeffi Torino, 29. lipnja 1873.	237
146.	Sestri Marie Desvernay u Lyonu Torino, 19. studenoga 1883.	238
147.	Sestri Mariji Piji od Božje Ljubavi iz Samostana klanjateljica u Innsbrucku Marseille, 20. ožujka 1884.	240

VI. Protestantски pastor

148. **Valdenskom pastoru Luigiju De Sanctisu**
Torino-Valdocco, 17. studenoga 1854. 241
149. **Istomu**
Torino-Valdocco, 30. studenoga 1854. 242
150. **Istomu**
Torino, 26. svibnja 1855. 243

Treći dio

U DIJALOGU SA SALEZIJANSKOM OBITELJI

I. Svećenici i salezijanci pomoćnici

151. **Prefektu-vikaru don Micheleu Rui**
Pisa, 13. prosinca 1865. 247
152. **Suradniku u Rimu, Federicu Oregliji di S. Stefano**
Torino, 21. siječnja 1868. 249
153. **Ravnatelju kolegija u Mirabellu,
don Giovanniju Bonettiju**
Torino, 30. prosinca 1868. 251
154. **Don Domenicu Belmonteu**
Trofarello, 22. rujna 1869. 252
155. **Ravnatelju kolegija u Borgo San Martinu,
don Giovanniju Bonettiju**
Torino, 1. siječnja 1871. 254
156. **Prefektu-vikaru don Micheleu Rui**
Rim, 1. srpnja 1871. 256
157. **Ravnatelju kolegija u Lanzu Torineseu,
don Giovanniju Battisti Lemoyneu**
Nica na Moru, 2. ožujka 1876. 258
158. **Don Giuseppeu Ronchailu**
Torino, poslije 22. ožujka 1876. 258

159.	Don Giuliju Barberisu Rim, Uskrs 1876.	260
160.	Ravnatelj kolegija u Lanzu Torineseu, don Giovanniju Battisti Lemoyneu Sampierdarena, 25. srpnja 1876.	262
161.	Don Angelu Rocci Torino, 21. studenoga 1876.	263
162.	Tajniku don Gioachinu Bertu Alassio, 7. srpnja 1877.	264
163.	Uredniku Salezijanskog vjesnika, don Giovanniju Bonettiju Rim, 14. veljače 1878.	265
164.	Don Alojziju Guanelli (svetomu) Rim, 8. ožujka 1878.	267
165.	Novom ravnateljju kuće u Navarri (Francuska), don Pietru Perrotu Torino [?], 2. srpnja 1878.	269
166.	Don Giovanniju Battisti Francesiji, ravnateljju podružnice u Morneseu Torino, 8. studenoga 1878.	270
167.	Zastupniku u Rimu, don Francescu Dalmazzu Torino, 9. srpnja 1880.	271
168.	Ravnateljju kuće u Marseilleu, don Giuseppeu Bologni Roquefort, 27. veljače 1881.	272
169.	Don Nicoli Fenogliu Torino, 13. srpnja 1882.	273
170.	Don Erminiju Boriju i učenicima Torino, 16. siječnja 1883.	274
171.	Pomoćnom nadzorniku Giuseppeu Rossiju Nica na Moru, 17. veljače 1883.	275
172.	Ravnateljju podružne kuće u Nizzi Monferratu, don Giovanniju Battisti Lemoyneu Torino, 15. listopada 1883.	276
173.	Provincijalu u Marseilleu, Don Paolu Alberi Mathi, 9. kolovoza 1885.	277

II. Sjemeništarci i bogoslovi

174. **Sjemeništarcu iz Braa Giacomu Del Pratu**
Torino, 7. prosinca 1855. 279
175. **Sjemeništarcu iz Giavena, Domenicu Ruffinu**
Torino, 31. srpnja 1857. 280
176. **Đakonu Micheleu Rui**
Sant'Ignazio kod Lanza Torinesea, 27. srpnja 1860. 281
177. **Kleriku Giovanniju Bonettiju**
Sant'Ignazio kod Lanza Torinesea, 20. srpnja 1863. 282
178. **Kleriku Giovanniju Garinu**
Sant'Ignazio kod Lanza Torinesea, 20. srpnja 1863. 283
179. **Bogoslovu Costanzu Rinaudu**
Venecija, 14. listopada 1865. 283
180. **Bogoslovu Giuliju Barberisu**
Torino, 6. prosinca 1865. 284
181. **Giovanniju Turcu**
Torino, 23. listopada 1867. 285
182. **Sjemeništarcu Luigiju Vaccaneu**
Torino, 11. prosinca 1867. 286
183. **Bogoslovu Pietru Guidaziju**
Torino, 13. rujna 1870. 287
184. **Kleriku Giovanniju Cinzanu
i njegovim učenicima u Valdoccu**
7. ožujka 1874. 288
185. **Mladom sjemeništarcu Antoniju Massari**
Torino, 26. rujna 1878. 289
186. **Đakonu kartuzijancu, bivšem novaku,
»Marijinu sinu«, Giovanniju Battisti Martiniju**
Torino, 17. lipnja 1884. 290

III. Misionari

187. **Prvim misionarima**
Torino, 11. studenoga 1875. 292

188.	Voditelju misijske skupine don Giovanniju Caglieru Sampierdarena, 13. studenoga 1875.	294
189.	Kateheti u zavodu u San Nicolás de los Arroyosu don Domenicu Tomatisu Alassio, 7. ožujka 1876.	296
190.	Provincijalu don Giovanniju Caglieru Torino, 13. veljače 1877.	298
191.	Ravnatelju kolegija Pio (Montevideo) don Luigiju Lasagni Marseille, 16. srpnja 1877.	300
192.	Salezijanskomu bratu pomoćniku Bartolomeju Scaviniju Torino, 1. prosinca 1877.	303
193.	Kapelanu u četvrti La Boca u Buenos Airesu don Taddeu Remottiju Rim, 12. siječnja 1878.	303
194.	Don Francescu Bodratu Torino, 31. prosinca 1878.	304
195.	Don Domenicu Tomatisu Alassio, 30. rujna 1879.	305
196.	Provincijalu don Francescu Bodratu Rim, 15. travnja 1880.	307
197.	Ravnatelju u gradu Carmen de Patagones, don Giuseppeu Fagnanu Torino, 21. listopada 1880.	309
198.	Provincijalu don Giacomu Costamagni Torino, 12. studenoga 1883.	311
199.	Apostolskom vikaru, msgr. Giovanniju Caglieru Mathi, 6. kolovoza 1885.	312
200.	Apostolskom prefektu, msgr. Giuseppeu Fagnanu Mathi, 10. kolovoza 1885.	315
201.	Provincijalu don Giacomu Costamagni Torino, 10. kolovoza 1885.	317
202.	Ravnatelju zavoda u San Nicolás de los Arroyosu don Domenicu Tomatisu Mathi, 14. kolovoza 1885.	319

203.	Provincijalu-ravnatelju don Luigiju Lasagni u Urugvaju	
	San Benigno Canavese – Valsalice, 30. rujna 1885.	321
204.	Kleriku Giovanniju Beraldiju	
	S. Benigno Canavese, 5. listopada 1885.	323
205.	Prefektu u Niteróiju (Brazil) don Carlu Perettu	
	Torino, 5. veljače 1886.	325
IV.	Svi salezijanci	
206.	Prva je svrha naše Družbe posvećenje njezinih članova	
	Torino, na dan Duhova 9. lipnja 1867.	327
207.	Jedinstvo duha i upravljanja dobrima	
	Torino, krajem travnja 1868.	330
208.	Povjerenje među poglavarima i braćom	
	Montemagno, Svetkovina Uznesenja Blažene Djevice Marije 1869.	334
209.	Skromnost življenja	
	Torino, 4. lipnja 1873.	337
210.	Okružnica salezijancima o stezi	
	Torino, 16. studenoga 1873.	340
211.	Davati dobar primjer i promicati ćudoređe	
	Rim, 4. veljače 1874.	344
212.	Spomen pokojne braće	
	Torino, siječanj 1875.	349
213.	Okružnica salezijancima	
	Torino, 5. veljače 1875.	351
214.	Sredstva za njegovanje zvanja i očuvanje duha pobožnosti	
	Torino, 12. siječnja 1876.	353
215.	Stavili smo ruku na plug: budimo odlučni	
	Torino, 6. siječnja 1884.	357
216.	Pismo iz Rima salezijanskoj zajednici Oratorija u Torinu-Valdoccu	
	Rim, 10. svibnja 1884.	360

217.	Službena obavijest salezijancima o imenovanju don Michelea Rue vikarom s punim ovlastima i don Giovannija Cagliera provikarom za Latinsku Ameriku Torino, 8. prosinca 1885.	372
218.	Povjerljive uspomene ravnatelju kuće... Torino, 1886., blagdan Bezgrješnoga začeća Blažene Djevice Marije, 45. obljetnica utemeljenja oratorija ...	375
219.	Iz Duhovne oporuke Torino, 1884. – 1887.	384
V. Kćeri Marije Pomoćnice		
220.	Sestri Maddaleni Martini Torino, 8. kolovoza 1875.	387
221.	Majci Caterini Daghero Nizza Monferrato, 12. kolovoza 1881.	388
222.	Istoj Torino, 25. prosinca 1883.	389
223.	Pranećakinji sestri Eulaliji Bosco Pinerolo, 20. kolovoza 1884.	389
224.	Sestrama Družbe kćeri Marije Pomoćnice Torino, 24. svibnja 1886.	391
225.	Majci poglavarici Caterini Daghero Torino, 16. travnja 1887.	394
VI. Salezijanski suradnici		
226.	Markizu Domenicu Fassatiju Torino, 16. srpnja 1876.	396
227.	Benediktinskom ocu Gregoriju Palmieriju Rim, 2. veljače 1878.	397
228.	Župnicima-desetnicima Torino, svibanj 1878.	398
229.	Augustu Calabiji iz Milana Torino, 4. prosinca 1881.	398

230.	Gospodi Serafini Torino, 12. listopada 1882.	399
231.	Suradnicima i suradnicama, čitateljima Salezijanskog vjesnika Torino, 2. siječnja 1883.	400
232.	Mađarskom komendatoru Antoineu Lonkayu Rim, 16. travnja 1884.	411
233.	Majci Reda pohoda Marijina Paolini di Sales Gonella Pinerolo, 5. kolovoza 1884.	412
234.	Biskupima Barcelona, 1. svibnja 1886.	413
235.	Suradnicima i suradnicama u San Nicolásu de los Arroyosu (Argentina) Pinerolo, 25. srpnja 1886.	414
236.	Suradnicima i suradnicama u Milanu i Lombardiji Torino, 1. rujna 1886.	416
237.	Okružnica suradnicima i suradnicama Torino, 15. listopada 1886.	419
238.	Silveriju Gómezu de Cifuentesu, bratu u Redu svetog Ivana od Boga u Oviedu (Španjolska) Torino, 23. rujna 1887.	423

Četvrti dio

U DIJALOGU SA SVIMA

239.	Promidžbena okružnica o lutriji u korist nove crkve u oratoriju Torino, 20. prosinca 1851.	427
240.	Okružnica Iz Oratorija, Torino, 16. lipnja 1852.	431
241.	Okružnica Torino, 1. listopada 1856.	433
242.	Okružnica Torino, 21. veljače 1857.	434

243. Okružnica	
Torino, 30. siječnja 1862.	437
244. Okružnica za crkvu sv. Ivana evanđelista sa sirotištem i školom za siromašnu djecu u Viale del Re u Torinu	
Torino, 12. listopada 1870.	440
245. Okružnica dobrotvorima	
Torino, 25. kolovoza 1876.	443
246. Okružnica	
Marseille, sredina veljače 1881.	446
247. Okružnica	
Torino, koncem listopada 1881.	449
248. Okružnica imućnim torinskim obiteljima	
Torino, sredinom siječnja 1885.	451
249. Okružnica	
Torino, 1. studenoga 1886.	453
250. Okružnica	
Torino, 4. studenoga 1887.	454